

**กลยุทธ์การนิเทศนา..
นวัตกรรมการบริหาร
สถานศึกษา**

รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งบิษดานร เวหะชาติ

กลยุทธ์การพัฒนา...

นวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ

กลยุทธ์การพัฒนา..นวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา.

สงขลา. --สงขลา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. 2565.

1. นวัตกรรม 2. การบริหารสถานศึกษา

371.2

ISBN 978-616-593-601-9

ISBN (e-book) 978-616-593-600-2

ลิขสิทธิ์เป็นของผู้เขียน

รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ

ที่อยู่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ อีเมล [rungchatchadaporn @tsu.ac.th](mailto:rungchatchadaporn@tsu.ac.th)

โทรศัพท์ 074-317-600 ต่อ 3121 โทรศัพท์มือถือ 089-8333022 โทรสาร 074-317-682

темการพิมพ์

ที่อยู่ 24 ซอย 4 ราษฎร์อุทิศ 1 ตำบลบ่อยาง อ.เมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

โทรศัพท์ 074-312-329

จำนวนหน้า 245 หน้า

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 500 เล่ม ปีที่พิมพ์ 18 กรกฎาคม 2565

คำนำ

หนังสือ กลยุทธ์การพัฒนานวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา เล่มนี้ เรียบเรียงเขียนขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนรู้ รายวิชา ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ระดับปริญญาตรี วิชาทฤษฎีการบริหารการศึกษา ระดับปริญญาโทและวิชาทฤษฎีและการประยุกต์ทางการบริหารการศึกษา ระดับปริญญาเอก เพื่อเป็นแนวทางในการคิดค้นนวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา หนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้นำประสบการณ์การทำวิจัย และของนิสิตในที่ปรึกษาได้ลงพื้นที่ในการวิจัยแล้วนำ ซึ่งหนังสือเล่มนี้เน้นผลลัพธ์หรือนวัตกรรมที่ได้มาสู่ "นวัตกรรมที่เกิดขึ้นมาใช้ประโยชน์" โดยนำมาสังเคราะห์ถอดบทเรียนมาสู่การเขียนหนังสือ เพื่อใช้ประกอบการเรียนระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ซึ่งผู้เรียนมีทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาทั้งรัฐและเอกชน โดยนำการปฏิบัติงานในสถานศึกษาเพื่อนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติ ซึ่งผู้เขียนได้สอดแทรกความคิดเห็น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ บริบทการบริหารสถานศึกษาในพื้นที่ที่มีความหลากหลายตามบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม สถานการณ์ไวรัสโคโรนา COVID-19 ส่งผลกระทบต่อการเรียนที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างผกผัน การจัดการเรียนการสอนจะต้องใช้เทคโนโลยี วิธีการใหม่ที่นำมาใช้ ก็คือ "นวัตกรรม" เป็นวิธีการใหม่ที่ผลิตคิดค้น และทดลองใช้ในบริบทพื้นที่และได้ผลดี พร้อมทั้งจะจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) ที่เกิดจาก "นวัตกรรม" ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสามารถสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ ในการบริหารสถานศึกษา ส่วน "นวัตกรรมการบริหารสถานศึกษา" เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการประดิษฐ์คิดค้นและนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แล้วเกิดผล ทำให้มีพลังขับเคลื่อนการพัฒนาสร้างเครือข่ายทางการบริหารสถานศึกษาในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

ท้ายนี้ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ความกรุณาตรวจคุณภาพหนังสือและให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่ายิ่ง และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยที่มีนโยบายในการเป็นมหาวิทยาลัยนวัตกรรมของสังคม เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เขียนได้สร้างสรรค์ชิ้นงานที่เกิดจากการวิจัยที่ได้จากแหล่งทุนที่ได้รับแล้วนำมาถอดบทเรียนและได้คืนสู่สถานศึกษาและให้นิสิต นักศึกษา นักวิชาการทางการศึกษา นำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมทางการศึกษาให้พัฒนายิ่งขึ้นต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ

กรกฎาคม 2565

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทนำ	7
บทที่ 1	29
1.1 ความหมายของนวัตกรรม	30
1.2 ความหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox).....	31
1.3 พื้นที่นวัตกรรมศึกษานำร่อง.....	32
1.4 ประโยชน์ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562.....	38
1.5 ประเภทของหลักสูตรที่ใช้ในศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรม.....	38
สรุปท้ายบท.....	46
เอกสารอ้างอิง.....	47
บทที่ 2	48
2.1 การบริหารโรงเรียนพื้นที่เกาะ.....	49
2.2 การบริหารสภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment).....	54
2.3 การบริหารสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment).....	55
สรุปท้ายบท.....	74
เอกสารอ้างอิง.....	75
บทที่ 3	76
3.1 การบริหารสถานศึกษาตามแนวชายแดนภาคเหนือ.....	78
3.2 การบริหารสถานศึกษาตามแนวชายแดนภาคตะวันตก.....	85
3.3 การบริหารสถานศึกษาตามแนวชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.....	89
3.4 การบริหารสถานศึกษาตามแนวชายแดนภาคใต้.....	91
สรุปท้ายบท.....	98
เอกสารอ้างอิง.....	99

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 การบริหารสถานศึกษาแบบองค์รวม (Holistic).....	101
4.1 ความสำคัญของแนวคิดแบบองค์รวม.....	101
4.2 การศึกษาแบบองค์รวม.....	103
4.3 แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม.....	104
4.4 การบริหารสถานศึกษาแบบองค์รวม.....	106
สรุปท้ายบท.....	112
เอกสารอ้างอิง.....	113
บทที่ 5 การบริหารสังคมฐานความรู้.....	114
5.1 สังคมฐานความรู้ (Knowledge-based Society).....	115
5.2 เศรษฐกิจฐานความรู้.....	115
5.3 สภาพปัญหาของเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจภาคใต้.....	119
5.4 การบริหารสถานศึกษาเพื่อการสร้างสังคมฐานความรู้.....	120
สรุปท้ายบท.....	122
เอกสารอ้างอิง.....	123
บทที่ 6 การบริหารศูนย์การเรียนรู้.....	124
6.1 การประยุกต์ใช้ศูนย์การเรียนรู้.....	124
6.2 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	126
6.3 หลักการจัดศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา...	133
6.4 ศูนย์การเรียนรู้เป็นนวัตกรรมทางการศึกษา.....	135
สรุปท้ายบท.....	141
เอกสารอ้างอิง.....	142
บทที่ 7 การบริหารสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล.....	143
7.1 การบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล.....	144
7.2 ยุคของโลกดิจิทัลและบทบาทของเทคโนโลยี.....	146
7.3 เทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารสถานศึกษา.....	150
7.4 การบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา.....	155

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
7.5 แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเพื่อให้เกิดประโยชน์ ต่อสถานศึกษาและผู้เรียน.....	156
7.6 ภาวะผู้นำ คุณลักษณะและบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล.....	162
สรุปท้ายบท.....	174
เอกสารอ้างอิง.....	176
บทที่ 8 การบริหารตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	178
8.1 ความหมายของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	179
8.2 ความหมายของสถานศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง.....	181
8.3 เศรษฐกิจพอเพียงสู่ยุทธศาสตร์ประเทศ.....	182
8.4 หลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560- 2564).....	183
8.5 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.....	187
8.6 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	188
8.7 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา.....	191
สรุปท้ายบท.....	226
เอกสารอ้างอิง.....	227
บรรณานุกรม.....	229
ดัชนีคำค้น.....	238
ประวัติผู้เขียน.....	243

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ความสอดคล้องของยุทธศาสตร์กับแผนการศึกษาแห่งชาติ.....	14
2	ความเชื่อมโยงแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา.....	15
3	นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.....	20
4	พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562.....	31
5	นโยบายพื้นที่นวัตกรรม.....	40
6	ความเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา.....	41
7	กระบวนการพัฒนานวัตกรรมการบริหารสถานศึกษานพื้นที่เกาะ.....	72
8	รูปแบบนวัตกรรมการบริหารสถานศึกษานพื้นที่เกาะ.....	73
9	แผนที่ชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน.....	77
10	การบริหารสถานศึกษาตามแนวชายแดนภาคเหนือ.....	84
11	รูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวชายแดนภาคใต้.....	96
12	พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และข้อความที่พระองค์ได้ทรงรับสั่งกับประชาชน.....	97
13	ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้.....	97
14	โมเดลสถานศึกษาแบบองค์รวม.....	111
15	การบริหารสถานศึกษาเพื่อการสร้างสังคมฐานความรู้.....	121
16	การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	132
17	STEAM EDUCATION มิติใหม่ในการจัดการศึกษา.....	138
18	ศูนย์การเรียนรู้โรงเรียนบ้านเกาะหลีเป๊ะ.....	140
19	PROJECT 14 ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาสมรรถนะครู.....	173
20	หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	193
21	ยุทธศาสตร์การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียง.....	197
22	กลยุทธ์การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง.....	200
23	กลยุทธ์สถานศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง.....	202
24	แนวทางการดำเนินการขับเคลื่อนโครงการสถานศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง.....	205
25	นโยบายการจัดการศึกษาด้วยเศรษฐกิจพอเพียง.....	208
26	โครงการสังคมฐานความรู้โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	

บทนำ

กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารสถานศึกษา

สภาพการณ์และบริบทแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศภูมิภาคและของโลก การปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) ต่อการเปลี่ยนแปลงสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรม 4.0 สัญญาประชาคมโลก : จากเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ 2556 (Millennium Development Goals : MDGs 2015) สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียนต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม เศรษฐกิจและสังคมของไทยต้องปรับเปลี่ยนให้พร้อมรองรับประเทศไทยยุค 4.0 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร วิกฤตสังคมสูงวัย อัตราการเกิดที่ลดลง ทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 : ความต้องการกำลังคนยุค 4.0 คนไทยจะต้องมีทักษะ 3Rs+8Cs สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงของโลก ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุข ความขัดแย้ง และความรุนแรงในสังคม เทคโนโลยีดิจิทัลกับการดำรงชีวิต

สภาพการณ์ความเป็นปกติใหม่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา พ.ศ. 2562-2563 ทั่วโลก โดยมีสาเหตุมาจาก ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ COVID-19 เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในประเทศจีน องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดผลกระทบไปทั่วโลก วิกฤตที่เกิดขึ้นเป็น เรื่องใกล้ตัวที่ทำให้ชีวิตไม่เหมือนเดิม ที่ต้องเผชิญกับวิกฤต COVID-19 เริ่มต้นจากชีวิตของคนเราที่เปลี่ยนแปลงไป ขณะที่หลายหน่วยงาน องค์กรต่างปรับความคิด พฤติกรรม และวิธีการทำงานให้มีความสำคัญจาก Work Life Balance สร้างสมดุลระหว่างชีวิตงานและชีวิตส่วนตัว แต่ปัจจุบันที่เราทุกคนต่าง Work from Home มีสัดส่วนเวลาของการทำงานและชีวิตส่วนตัวเกิดขึ้นพร้อมๆ กันสลับสับเปลี่ยนกันไป ตลอดทั้งวันเกิด Work Life Integration ที่ชีวิตการทำงาน หลอมรวมกับชีวิตส่วนตัวเป็นหนึ่งเดียว จนเราต้องสร้างวินัยในการทำงาน ท่ามกลางอิสระและความยืดหยุ่นที่เพิ่มขึ้นสร้างเศรษฐกิจคนติดบ้าน (From Home Economy) ทำให้ e-Commerce และการทำธุรกรรมทางออนไลน์ การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ส่งผลให้เรื่อง Digital Transformations ที่เคยมีการพูดถึงมาอย่างยาวนานและเกิดขึ้นช้ามาก กลับถูกขับเคลื่อนได้เร็วขึ้น “ความปกติใหม่” หรือ “New Normal” ที่มากระบบการศึกษา การออกแบบการเรียนรู้ในยุค

โควิด-19 ให้ มีประสิทธิภาพได้อย่างไร ทักษะและหลักสูตรโลกการศึกษารูปแบบใหม่หลังจากนี้ เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทด้านการเรียนรู้ที่ดีขึ้น หรือทำให้ความเหลื่อมล้ำที่มากกว่าเดิม ความปกติใหม่ (New Normal) การเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ รูปแบบวิถีชีวิตใหม่ นี้ ประกอบด้วยวิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติ และการจัดการในบริบทสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID -19 ช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ.2563 การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เทคโนโลยีใหม่ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ การศึกษาคุณนี้ต้องหาจุดที่จะพัฒนาเด็กไทยให้ไปสู่โลกดิจิทัล หรือการศึกษาศตวรรษที่ 21 โดยการการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ เพราะหลักสูตรฐานสมรรถนะจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ค้นพบศักยภาพของเด็กไทยมากขึ้น (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2563) การเรียนออนไลน์ โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนออนไลน์ได้ ก็เริ่มวางแผนตารางเรียนออนไลน์ให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ผ่านโปรแกรมต่างๆ เช่น Google Meet, Zoom, Microsoft Team พูดคุยสนทนากับคุณครู เป็นต้น (สุภาภรณ์ พรหมบุตร, 2563). และการประเมินจะถูกเปลี่ยนจาก “การประเมินผลการเรียน” ไปสู่ “การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้” นั่นคือการวัดผลลัพธ์ให้คุณครูเข้าใจว่า ผู้เรียนเหมาะกับการเรียนรู้รูปแบบไหน และอะไรที่จะสามารถเติมทักษะที่คุณครูคาดหวังได้ การประเมินผลในวิธีการศึกษาใหม่จึงเป็นการทำความเข้าใจไม่ใช่การตัดสิน (มารุต พัฒนาผล, 2563)

จำนวนเด็กเกิดใหม่ลดลง ผลกระทบด้านทุนมนุษย์ โครงสร้างประชากรในวัยเด็กลดลง ทำให้จำนวนของเด็กวัยเรียนลดลงตามธรรมชาติ ส่งผลต่อจำนวนวัยทำงานลดลง และส่งผลต่อจำนวนวัยชราที่มากขึ้นค่านิยมทางการศึกษา ผลกระทบจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เข้ามามีป่วน (Disruption) ระบบการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงไปจากการสอนแบบดั้งเดิม ครูพูดหน้าชั้นน้อยลง เพิ่มการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ที่ผู้เรียนสามารถโต้ตอบกับครูได้ ไม่ต่างกับการเข้าไปนั่งฟังในพื้นที่เดียวกัน วิกฤตจากโรคระบาดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทักษะของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยผู้เรียนอาจเห็นว่าการเรียนการสอนในห้องเรียนไม่จำเป็นอีกต่อไป เพราะความรู้สามารถหาได้จากนอกห้องเรียน และในการจ้างงานก็ต้องการคนโดยวัดจาก “ทักษะ” เป็นสำคัญมากกว่าใบปริญญา

Education Disruption สำคัญ คือ Future of Workforce เพื่อเตรียมพร้อมคนไทยได้รับความรู้ด้าน Reskill และ Upskill ตนเองให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น จึงต้อง “คิดใหม่ทำใหม่กับการศึกษาพร้อมรับมือความไม่แน่นอนแห่งอนาคต” (Rethinking for the Future of Uncertainty) การรับมือกับ Disruption และ Climate Disruption ที่จะส่งผลกระทบต่อองค์กรในอนาคตต้องปรับตัวและรับมือกับสิ่งเหล่านี้ให้ได้ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 (วิโรจน์ สารัตนะ. 2556) จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรู้

ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัย เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน มองเห็นภาพอนาคต และสามารถสร้าง แรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานทุกคนปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด (ธีระ ฤกษ์เจริญ, 2559) โดยทักษะสำคัญ 2 อย่างที่ควรมีคือ

1. ไม่หยุดที่จะเรียนรู้ (Life-Long Learning) เมื่อโลกเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว จึงต้องเรียนรู้ที่จะ เปลี่ยนแปลงให้เร็วกว่าโลก การเรียนรู้สิ่งใหม่อยู่เสมอจึงเป็นทักษะที่สำคัญในการทำงานในศตวรรษที่ 21

2. ความฉลาดทางอารมณ์ (Empathy) ความรัก ความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจ ควรเป็น พื้นฐานการใช้ชีวิตในโลกการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การศึกษาแห่งโลกอนาคต (School of the Future) “อนาคตการศึกษาหลังโค-วิด 19 ต้อง เปลี่ยนแปลงเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานและทักษะใหม่ โดยอาศัย ทักษะคิด อุปนิสัย (Attitude) ความสามารถ การคิดเชิงวิพากษ์ การสื่อสาร ทำงานเป็นทีม (Active Learning Skills) และ ความรู้ (Knowledge) ที่สามารถนำไปต่อยอดและวิเคราะห์ได้ ดังนั้น ต้องมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ เป็นฐานสมรรถนะ อีกทั้งนายจ้างและสถาบันการศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน สนับสนุนและ ติดตามประเมินผล เพื่อให้คนไทยมีทักษะที่ตรงกับงานมากขึ้น และลดอัตราการว่างงานให้น้อยลง

แนวทางการพัฒนาองค์กรเพื่อก้าวไปสู่ยุคใหม่ ต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนจะทำให้ทิศทาง ขององค์กรชัดเจน นโยบายที่แนชัด จะทำให้การปฏิบัติราบรื่นและรวดเร็ว นั่นคือส่วนสำคัญที่ทำให้ องค์กรพัฒนาก้าวไกลอย่างไม่หยุดยั้ง ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพได้มากที่สุด คือ ทรัพยากรมนุษย์อันเป็นบุคลากรขององค์กรนั่นเอง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญ ในยุคปัจจุบันของการพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ

การทำให้องค์กรไปสู่ความสำเร็จ คือ การได้ผู้นำที่ดี การได้ผู้ตามที่มีประสิทธิภาพ การมี ส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสร้างแรงจูงใจในการทำงาน การประเมินผล การฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพ

ผลการพัฒนาการศึกษาไทยที่ผ่านมา

1. บริบทของการจัดการศึกษา

- เด็กที่จะเข้าสู่ระบบการศึกษามีแนวโน้มลดลง
- สถานศึกษามีแนวโน้มขนาดเล็กลงและมีจำนวนมากขึ้น

ควรมีการทบทวนการบริหารจัดการทรัพยากรที่อยู่ในระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและ ใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุด

2. โอกาสทางการศึกษา

- ประชากรกลุ่มอายุวัยเรียน มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (อนุบาล-มัธยมตอนปลาย) เพิ่มขึ้น

- เด็กด้อยโอกาสและผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่ได้เข้าเรียนแนวโน้มเพิ่มขึ้น

- การออกกลางคัน ยังคงเป็นปัญหาต่อเนื่อง แต่มีแนวโน้มที่ดีขึ้น

- ระดับการศึกษาของประชากรวัยแรงงานที่มีอายุ 15-59 ปี มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 8.9 ปี ในปี 2552 เป็น 10.0 ปี

- อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 5.9 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 3.3 ในปี 2558

แม้โอกาสทางการศึกษามีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่ยังพบปัญหาประชากรวัยเรียนระดับ ม.ต้น ที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาระบบประมาณร้อยละ 11.7 และประชากรวัยแรงงานที่มีการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น

3. คุณภาพของการศึกษา

- พัฒนาการของเด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ปี ในช่วงปี 2553-2557 พบว่ามีพัฒนาการสมวัย ลดลงจากร้อยละ 73.4 เป็นร้อยละ 72.7

- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากคะแนน O-Net ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

- ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเทียบกับนานาชาติทั่วโลกและในอาเซียน ไทยยังอยู่ในลำดับที่ต่ำ

- ทักษะการเรียนรู้และการเฝ้าหาความรู้ของคนไทย พบว่าเพิ่มมากขึ้น แต่ยังขาดความสามารถในการจัดการและการสังเคราะห์ข้อมูล

- จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีมีแนวโน้มลดลง

- ทักษะด้านภาษาของแรงงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการมีแนวโน้มลดลง

- ผลผลิตของการศึกษากับความต้องการกำลังแรงงาน พบว่า มีความไม่สอดคล้องกัน

คุณภาพการศึกษาทั้งด้านวิชาการ และคุณลักษณะของผู้เรียนยังไม่น่าพอใจ และทักษะของกำลังแรงงานยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการ ต้องมีการวิเคราะห์ทบทวน เป้าหมาย และสาขาการผลิตและคุณภาพของกระบวนการจัดการศึกษา

4. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา

4.1 ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน

- สัดส่วนจำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

- จำนวนนักเรียนต่อครูต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

- ครูเกินและขาดแคลนบางสาขาวิชา

4.2 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา

- ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาที่สะท้อนคุณภาพผู้เรียน ยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ

- สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีขนาดเล็ก (นักเรียนน้อยกว่า 120 คนมีจำนวนมากเกินไป และเพิ่มขึ้นทุกปี)

- มีมหาวิทยาลัยเพียงไม่กี่แห่งที่ติดอันดับจากผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยในระดับภูมิภาคเอเชียและระดับโลก

4.3 ประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ

- การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาของประเทศไทย พบว่า ค่อนข้างสูง

- การใช้จ่ายงบประมาณด้านการศึกษาของภาครัฐ ส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายสำหรับการศึกษามหาวิทยาลัย

- กลุ่มครัวเรือนที่ยากจนรับภาระค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษามากกว่าครัวเรือนที่ร่ำรวย

- รัฐยังคงบทบาทหลักในการเป็นผู้จัดการศึกษาเป็นหลักในทุกระดับและประเภทการศึกษา

- ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากรและการเงินเพื่อการศึกษาของรัฐ การใช้จ่ายในบางกิจกรรมที่ไม่ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียน

5. การพัฒนาการศึกษา กับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

- ขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยเทียบกับนานาประเทศ มีอันดับลดลง (IMD)

- ผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยในเวทีเศรษฐกิจโลก (WEF) ตัวชี้วัด 5 ตัวที่มีอันดับลดลงล้วนเป็นตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ ได้แก่

- คุณภาพการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา
- คุณภาพระบบการศึกษา
- คุณภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
- คุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา
- ความสามารถในการวิจัยและการให้บริการฝึกอบรม

สมรรถนะด้านการศึกษาของประเทศไทยในเวทีสากลยังอยู่ในระดับไม่น่าพอใจ จากผลการทดสอบโครงการ PISA 2012 ไทยอยู่ในอันดับ 50 และผลการประเมิน TIMSS 2011 ระดับชั้น ป.4 และ ม.2 จากบทสรุปผู้บริหาร (สถาบันการสอบวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2556)

“งานด้านการศึกษาเป็นงานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของพลเมือง เป็นข้อใหญ่ ตามข้อเท็จจริงที่ทราบกันดีแล้ว ระเบียบบ้านเมืองของเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้นด้วยว่า พลเมืองของเราบางส่วนเสื่อมทรามลงไปในความประพฤติและจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตก ถ้าหากยังคงเป็นอยู่ต่อไป เราอาจเอาตัวไม่รอด ปรากฏการณ์เช่นนี้ นอกจากเหตุอื่นแล้วต้องมีเหตุมาจากการศึกษาด้วยอย่างแน่นอน จึงพูดได้เต็มปากแล้วว่า เราจะต้องจัดงานด้านการศึกษาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น”

“พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา”

ประธานมิตร 12 ธันวาคม 2512

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580

วิสัยทัศน์

ประเทศไทย 2580 “ประเทศมีความ มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

เป้าหมาย การพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” มีดังนี้

1. ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย
2. ขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้
3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ
4. ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม
5. ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ
6. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ

มั่นคง

- มีความมั่นคงปลอดภัยจากภัย และการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศ และนอกประเทศ และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง

- ประเทศไทยมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย

- สังคมมีความปรองดองและและความสามัคคี ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคง มีที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน

- มีความมั่นคงของอาหาร และน้ำ

มั่งคั่ง

- ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ยกระดับเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน
- เศรษฐกิจมีความสามารถในการแข่งขันสูง สร้างเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคต และเป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาคทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน
- มีความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาต่อเนื่อง อาทิ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงินและทุนอื่นๆ

ยั่งยืน

- การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญด้านรายได้ และคุณภาพชีวิตของประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม
- มีการผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก
- คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน ทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ความมั่นคง การสร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และเท่าเทียมกันทางสังคม การสร้างความเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

แผนพัฒนา ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564 ความมั่นคง การต่างประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาค การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และการแข่งขันอย่างยั่งยืน การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพชุมชน วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม การสร้างความเป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำในสังคม การพัฒนาภูมิภาค เมือง และพื้นที่พิเศษ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การเพิ่มประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลภาครัฐ

แผนการศึกษาแห่งชาติ การศึกษา 4.0 ผู้เรียนสร้างนวัตกรรมได้การจัดการศึกษา เพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การพัฒนาศักยภาพของคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ การสร้างโอกาสความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษาดังแผนภูมิ

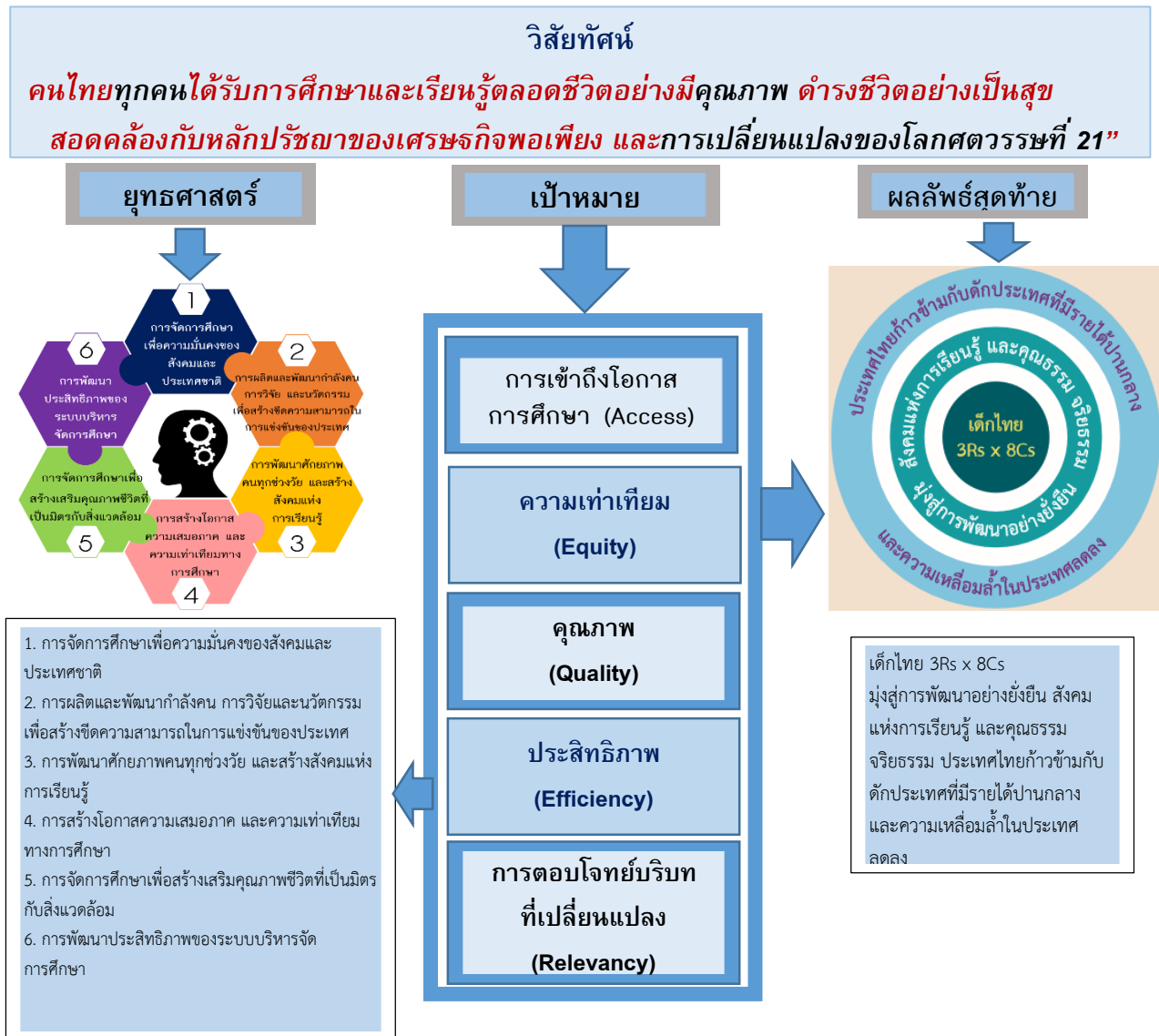
ภาพที่ 1 ความสอดคล้องของยุทธศาสตร์กับแผนการศึกษาแห่งชาติ
 ที่มา : ปรับปรุงจากแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564 กับแผนการศึกษาแห่งชาติ

“การศึกษาเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญยิ่งของมนุษย์ คนเราเมื่อเกิดมาก็ได้รับการสั่งสอนจากบิดามารดา อันเป็นความรู้เบื้องต้น เมื่อเจริญเติบโตใหญ่ขึ้น ก็เป็นหน้าที่ของครูและอาจารย์สั่งสอนให้ได้รับวิชาความรู้สูง และอบรมจิตใจให้พร้อมด้วยคุณธรรม เพื่อจะได้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติสืบไป”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดงหลวง

ประธานมิตร์ 13 ธันวาคม 2505

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579

ภาพที่ 2 ความเชื่อมโยงแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

ที่มา : แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579

โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการ คือ

- 1) เพื่อพัฒนาระบบ และกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
- 2) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ
- 3) เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือกันกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 4) เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติได้วางเป้าหมายไว้ 2 ด้าน คือ เป้าหมายด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มี คุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) ประกอบด้วย ทักษะ และคุณลักษณะต่อไปนี้

3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetics) 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion)

มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561

คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบเมื่อ วันที่ 2 ตุลาคม 2561 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 คุณธรรม ทักษะ และความรู้ที่จำเป็นบนฐานค่านิยมร่วม สู่กรอบผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา โดยมีค่านิยมร่วม ได้แก่ “ความเพียรอันบริสุทธิ์ความพอเพียง วิถีประชาธิปไตย ความเท่าเทียมเสมอภาค” โดยจะเน้นคุณธรรม ซึ่งหมายถึงลักษณะนิสัยและคุณธรรมพื้นฐานที่เป็นความดีงาม เช่น ความมีวินัย ความขยัน ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ เป็นต้น

ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education : DOE Thailand) หมายถึง คุณลักษณะของคนไทย 4.0 ที่ตอบสนองวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง

ยั่งยืน โดยคนไทย 4.0 จะต้อง ชำรงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก นั่นคือเป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนาตน ให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนรู้ (Learner Person) เพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี

เป็นผู้มีความเพียร ใฝ่เรียนรู้ และมีทักษะการเรียนรู้ ตลอดชีวิตเพื่อก้าวทันโลกยุคดิจิทัล และโลกในอนาคต และมีสมรรถนะ (Competency) ที่เกิดจากความรู้ ความรอบรู้ ด้านต่างๆ มีสุนทรียะ ราช์และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทย มีทักษะชีวิต เพื่อสร้างงานหรือสัมมาอาชีพ บนพื้นฐานของความ พอเพียง ความมั่นคงในชีวิต และคุณภาพชีวิตที่ดี ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม

2. ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovative Co-Creator) เพื่อสังคม มั่งคั่ง ยั่งยืน

เป็นผู้มีทักษะทางปัญญา ทักษะศตวรรษที่ 21 ความฉลาดดิจิทัล (Digital Intelligence) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ทักษะข้ามวัฒนธรรม สมรรถนะการบูรณาการข้ามศาสตร์และมีคุณลักษณะ ของความเป็นผู้ประกอบการ เพื่อร่วมสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือ สังคม เพิ่มโอกาสและมูลค่าให้กับตนเองและสังคม

3. พลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen) เพื่อสันติสุข

เป็นผู้มีความรักชาติ รักท้องถิ่น รู้ถูกผิด มีจิตสำนึกเป็นพลเมืองไทยและพลโลก มีจิตอาสา มีอุดมการณ์ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติ บนหลักการประชาธิปไตย ความยุติธรรม ความเท่า เทียม เสมอภาค เพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

โดยผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ 3 ด้าน ที่เหมาะสมตามช่วงวัย ที่มีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงและ สะสมตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัย การศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา

ค่านิยมร่วม : ความเพียรอันบริสุทธิ์ ความพอเพียง วิถีประชาธิปไตย ความเท่าเทียมเสมอภาค

1. ความเพียรอันบริสุทธิ์ ผู้เรียนมีความอดทน มุ่งมั่น ทำสิ่งใดๆ ให้เกิดผลสำเร็จอย่างไม ย่อท้อต่อความยากลำบาก เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ส่วนรวม ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

2. ความพอเพียง ผู้เรียนมีความสมดุลรอบด้านทั้งความรู้ คุณธรรม และทักษะที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงความสมดุลทั้งประโยชน์ ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม

3. วิถีประชาธิปไตย ผู้เรียนยึดมั่นในการมีส่วนร่วม การเคารพ กติกา สิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข

4. ความเท่าเทียมเสมอภาค ผู้เรียนเคารพความแตกต่าง และให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น โดยปราศจากอคติ แม้มีสถานภาพแตกต่างกัน ทางเศรษฐกิจ สังคม เชื้อชาติ ถิ่นที่อยู่ วัฒนธรรมและ ความสามารถ

คุณธรรม : ลักษณะนิสัยที่ดีและคุณธรรมพื้นฐานที่เป็นความดีงาม เช่น ความมีวินัย ความ ขยัน ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

คุณธรรม ความรู้ ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน

1. คุณธรรม คือ ลักษณะนิสัยที่ดี และคุณลักษณะที่ดี ด้านคุณธรรมพื้นฐาน การรู้ถูกผิด ความดีงาม จริยธรรม จรรยาบรรณในการเป็นสมาชิกของสังคม เช่น ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความขยัน หมั่นเพียร ความซื่อสัตย์ เป็นต้น

2. ทักษะการเรียนรู้และชีวิต คือ ทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้เพื่อโลกดิจิทัล และโลกในอนาคต เช่น การรู้วิธีเรียน ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะชีวิต และทักษะการจัดการ ความสามารถในการปรับตัว ยืดหยุ่น พร้อมเผชิญความเปลี่ยนแปลง

3. ความรู้และความรอบรู้ คือ ชุดความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตนเอง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงได้ ได้แก่

- 1) ความรู้พื้นฐาน (ภาษา การคำนวณ การใช้เหตุผล) และความรู้ตามหลักสูตร
- 2) การรู้จักตนเอง
- 3) ความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ท้องถิ่น ชุมชน สภามุมีสังคม ภูมิอากาศ ประเทศชาติ ประชาคมโลก
- 4) ความรอบรู้ด้านต่างๆ ได้แก่ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ การเงินสารสนเทศ
- 5) ความรู้เรื่องการทำงานอาชีพ

4. ทักษะทางปัญญา คือ ทักษะที่จำเป็นในการสร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือทางสังคม เช่น ภูมิปัญญาไทย และศาสตร์พระราชา ทักษะศตวรรษที่ 21 ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะพหุปัญญา ทักษะข้ามวัฒนธรรม ความสามารถในการบูรณาการข้ามศาสตร์ สร้างสรรค์นวัตกรรม และมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกยุคดิจิทัล

ความสำเร็จของการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 สู่การปฏิบัติ ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ ประกอบด้วย สาระของแผนการศึกษาแห่งชาติที่มีความชัดเจน ครบถ้วน และครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย และทุกระดับการศึกษา การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแผนการศึกษาแห่งชาติของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสาธารณชน การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ แก่ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนเพื่อสร้างความตระหนักในความสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนการศึกษาแห่งชาติ และการนำแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนแก่ผู้ปฏิบัติทุกระดับ เพื่อให้ทุกภาคส่วน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาของชาติแนวทางการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย

1) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้ทุกภาคส่วนได้ตระหนักถึงความสำคัญ และพร้อมเข้าร่วมในการผลักดันแผนการศึกษาแห่งชาติสู่การปฏิบัติ การสร้างความรู้ความเข้าใจกับหน่วยงานองค์กร และภาคีทุกภาคส่วน ถึงวิสัยทัศน์และเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ

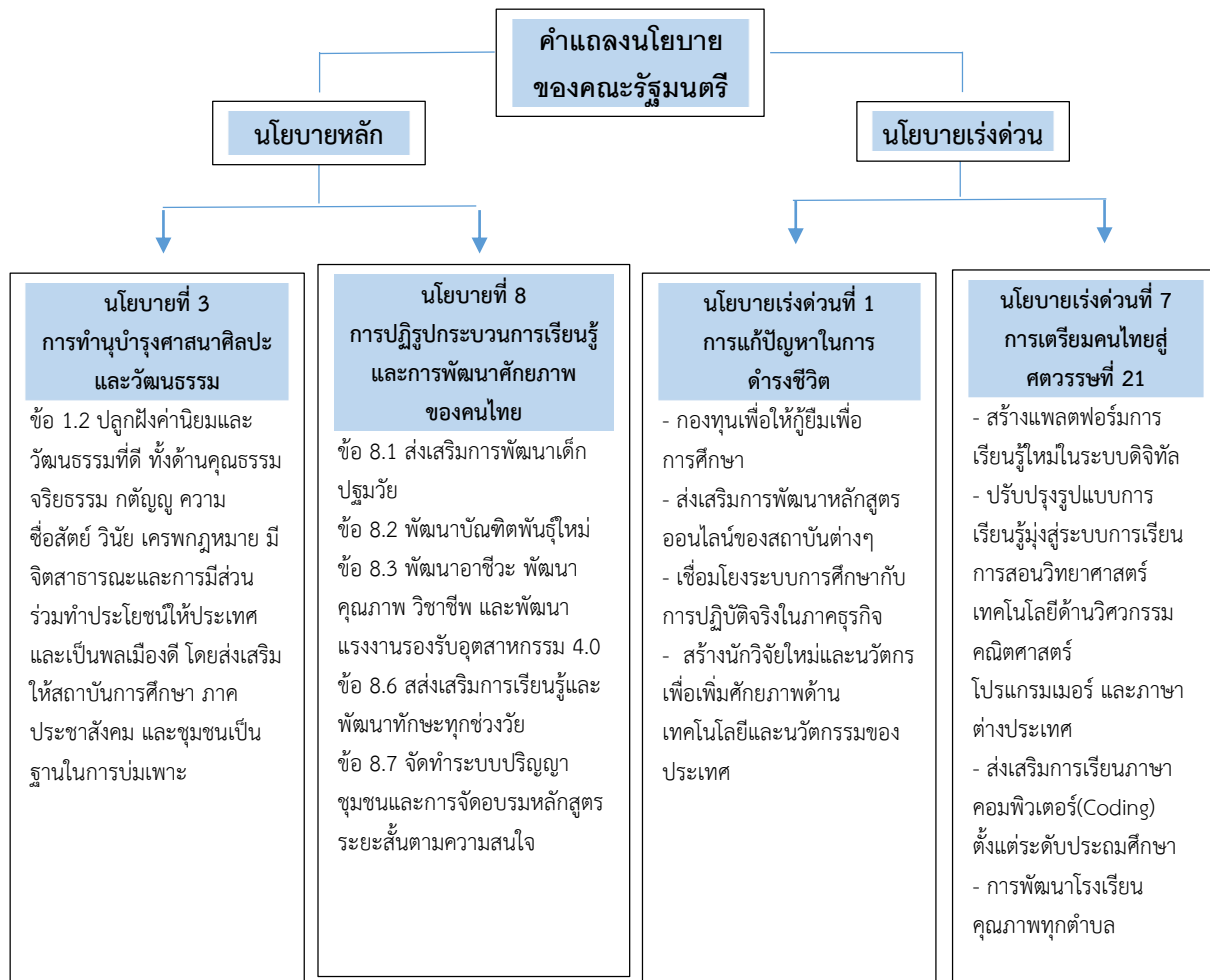
2) การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างแผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2560-2579 ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาการศึกษาระยะ 5 ปี แผนปฏิบัติราชการระยะ 4 ปี และแผนปฏิบัติการประจำปีของหน่วยงาน โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมจัดทำ และติดตามประเมินผลแผน

3) การปรับปรุงกฎ ระเบียบ และกฎหมายต่างๆ ให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาระดับต่างๆ

4) การสร้างช่องทางให้ประชาสังคมมีโอกาสแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อย่างกว้างขวาง ทั้งระดับนโยบาย และระดับพื้นที่

วิสัยทัศน์ของรัฐบาลมุ่งมั่นให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในศตวรรษที่ 21

คำแถลงของคณะรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิสัยทัศน์ของรัฐบาลมุ่งมั่นให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในศตวรรษที่ 21 มีนโยบายหลัก นโยบายที่ 3 การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม นโยบายที่ 8 การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของคนไทย และนโยบายเร่งด่วน นโยบายที่ 1 การแก้ปัญหาในการดำรงชีวิต นโยบายที่ 7 การเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 ดังแผนภูมิ

ภาพที่ 3 นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
ที่มา : ปรับปรุงจากคำแถลงของคณะรัฐมนตรี

นโยบายและจุดเน้นกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2563

นโยบายและจุดเน้นกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ 2563 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับอนุบาล และระดับก่อนอนุบาล โดยมีวิธีการดังนี้

1. ปลุกฝังการมีระเบียบวินัย ทักษะที่ดีที่ถูกต้องโดยใช้กระบวนการลูกเสือและยุวกาชาด
2. เรียนภาษาไทย เน้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้วิชาอื่น
3. เรียนภาษาอังกฤษและภาษาอื่น (ภาษาแม่) เน้นเพื่อการสื่อสาร
4. เรียนรู้ด้วยวิธีการ Active Learning โดยการจัดการเรียนการสอนในเชิงแสดงความคิดเห็นให้มาก

5. สร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ และใช้ดิจิทัลเป็นเครื่องมือการเรียนรู้
6. จัดการเรียนการสอนเพื่อฝึกทักษะการคิดแบบมีเหตุผลและเป็นขั้นตอน (Coding)
7. พัฒนาครูให้มีความชำนาญในการสอนภาษาอังกฤษและภาษาคอมพิวเตอร์ (Coding)
8. จัดให้มีโครงการ 1 ตำบล 1 โรงเรียนคุณภาพ

แนวทางการนำมาตรฐานสู่การปฏิบัติระดับสถานศึกษา

ผู้เรียน ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม พลเมืองที่เข้มแข็ง

การนำมาตรฐานสู่การปฏิบัติยึดหลักการสำคัญ คือ การจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของผู้เรียน พื้นที่ ชุมชน และสังคม รวมทั้งให้อิสระกับสถานศึกษาในฐานะหน่วยปฏิบัติในการกำหนดอัตลักษณ์ และทิศทางการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศภายใต้การสนับสนุนของรัฐในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยยึดหลักความเสมอภาคและความเท่าเทียม เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม เปิดโอกาสให้ทุกคนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางปฏิบัติในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกัน ดังนี้

1. สถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้เหมาะสมตามอัตลักษณ์ของตนเอง สอดคล้องกับสภาพบริบท และตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน สังคม และยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ
2. สถานศึกษาจัดการศึกษาโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การมีเครือข่ายความร่วมมือ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือองค์กรแห่งการเรียนรู้
3. สถานศึกษามีการพัฒนาผู้บริหาร ครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาที่มีสมรรถนะทางวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับโลกยุคดิจิทัล และโลกอนาคต
4. สถานศึกษาวางระบบการประกันคุณภาพการศึกษาด้านคุณภาพผู้บริหารและครูอาจารย์ ความเหมาะสมของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน สื่อเทคโนโลยี ทรัพยากรการเรียนรู้ และการประเมินการเรียนการสอน โดยมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีธรรมาภิบาล และความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้

แนวทางการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา

การประเมินระดับชั้นเรียน

1. การประเมินที่ยึดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาเป็นฐานโดยคำนึงถึงสภาพบริบทของสถานศึกษา ปัจจัย กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ของผู้เรียนที่ต้องประเมิน
2. ใช้การประเมินความก้าวหน้าให้มีประสิทธิผล เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้มากกว่าการประเมินเพื่อตัดสินผลหรือการแข่งขัน หรือเปรียบเทียบกับผู้อื่น ส่งเสริมการประเมินที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. มีความสมดุลระหว่างการประเมินที่อิงตนเอง เพื่อน ปกติวิสัย และมาตรฐาน มีการใช้การประเมินที่ปรับให้เหมาะสมกับศักยภาพ ของผู้เรียน และสอดคล้องกับการเรียนรู้ที่หลากหลาย มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561
4. ใช้วิธีการประเมินที่บูรณาการการเรียนรู้กับเทคโนโลยีจากงานที่กำหนดให้ทำตามโลกแห่งความเป็นจริงและให้ข้อมูลป้อนกลับ ทันทีใช้แฟ้มประวัติของผู้เรียนที่แสดงผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้และการสื่อสารกับพ่อแม่/ ผู้เกี่ยวข้อง
5. ครูจำเป็น ต้องมีความรอบรู้ด้านการวัดผลและคลังเครื่องมือประเมินที่มีคุณภาพสูง (ถูกต้อง เชื่อถือได้ ยุติธรรม)

การประเมินระดับโรงเรียน/เขตพื้นที่

1. การประเมินที่ยึดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาเป็นฐาน โดยคำนึงถึงสภาพบริบทของสถานศึกษา ปัจจัย กระบวนการ ดำเนินงาน และผลลัพธ์ของผู้เรียนที่ต้องประเมิน
2. การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของระบบกำกับที่มีสารสนเทศที่แสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้
3. มีความสมดุลระหว่างการประเมินความก้าวหน้ากับการประเมินที่มีเกณฑ์ที่เป็นหลักเทียบ
4. เน้นการประเมินเพื่อการพัฒนาตนเอง มากกว่าการเน้นการแข่งขัน หรือเปรียบเทียบกับผู้อื่น
5. ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) จากการประเมินในชั้นเรียน เพื่อการบริหารงานที่เหมาะสมกว่าเดิม
6. ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรอบรู้ด้านการประเมิน

การประเมินระดับชาติ

1. การประเมินผลสรุปเป็นส่วนหนึ่งของระบบกำกับที่มีสารสนเทศเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้
2. กระบวนการพัฒนาการประเมินต้องแกร่ง (เช่น คลังเครื่องมือ ประเมินที่พัฒนามาอย่างดี มีข้อสอบที่สามารถเทียบเคียงเท่าเทียม กันได้ข้ามปี) และมีการกำหนดมาตรฐานผลลัพธ์ที่พึง

ประสงค์ของการศึกษา มีการประเมินระดับชาติโดยใช้เทคโนโลยีในการสอบ ข้อสอบหรือสิ่งที่วัดเหมาะสมกับโลกแห่งความเป็นจริง

3. ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) จากการทดสอบระดับชาติที่ให้ข้อมูลป้อนกลับที่เป็นประโยชน์กับผู้เรียน สถานศึกษา เขตพื้นที่ และผู้กำหนดนโยบาย

ที่ประชุมเศรษฐกิจโลก (the World economic Forum -WEF) ได้นำเสนอตัวบ่งชี้ศักยภาพในระดับนานาชาติว่าทักษะสำคัญที่จำเป็นสำหรับการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ในปี 2018 เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดฝัน ประกอบด้วย การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (complex problem solving) การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณและมีนวัตกรรม (Analytical Thinking and Innovation) ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) และทักษะทางสังคม (and social skills) ในปี 2020 WEF ได้ระดมความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างกว้างขวาง และออกรายงาน ชื่อ “Schools of the Future: Defining New Models of Education for the Fourth Industrial Revolution” ซึ่งสรุปทักษะที่จำเป็นสำหรับ Education 4.0 หรือการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ประกอบด้วย

1. ทักษะความเป็นพลเมืองโลก (Global citizenship skills) ประกอบด้วย เนื้อหาที่เน้นการสร้างตระหนักรู้เกี่ยวกับโลกกว้าง ความยั่งยืน และแสดงบทบาทอย่างแข็งขันในชุมชนโลก

2. ทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Innovation and creativity skills) ประกอบด้วย เนื้อหาที่ปลูกฝังทักษะที่จำเป็นสำหรับการสร้างนวัตกรรม การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ และการวิเคราะห์ระบบ

3. ทักษะด้านเทคโนโลยี (Technology skills) ประกอบด้วยเนื้อหาเรื่องการพัฒนาทักษะดิจิทัล การพัฒนาโปรแกรม ความรับผิดชอบต่อดิจิทัล และการใช้เทคโนโลยี

4. ทักษะการสื่อสารกับผู้อื่น (Interpersonal skills) ประกอบด้วยเนื้อหาที่เน้นความฉลาดทางอารมณ์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การร่วมมือ การเจรจาต่อรอง ภาวะผู้นำ และการมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับสังคม

5. การเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง (Personalized and self-paced learning) เปลี่ยนจากการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเดียวเป็นการเรียนรู้ที่ยืดความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนซึ่งมีหลากหลาย และยืดหยุ่นพอที่จะให้ผู้เรียนแต่ละคนมีการพัฒนาตามเส้นทางของตัวเอง

6. การเรียนรู้ที่เข้าถึงได้และมีส่วนร่วมได้ (Accessible and inclusive learning) เปลี่ยนจากระบบที่การเรียนรู้จำกัดอยู่แต่ผู้ที่เข้าถึงโรงเรียนเป็นการเรียนรู้ที่ทุกคนเข้าถึงได้และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้

7. การเรียนรู้แบบร่วมมือรวมพลังโดยใช้ปัญหาเป็นตัวตั้ง (Problem-based and collaborative learning) เปลี่ยนจากการเรียนตามกระบวนการเป็นการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นตัวตั้ง โดยร่วมมือในการเรียนกับเพื่อนและส่องภาพอนาคตของงานอย่างใกล้ชิด